

על ההתעמלות

א. אורות התחיה | פרק ל"ד

ההתעמלות. שצעירי ישראל עוסקים בה בארץ־ישראל לחזק את גופם בשביל להיות בנים אמיצי כה לאומה. היא משכללת את הכח הרוחני של הצדיקים העליונים. העוסקים ביחודים של שמות הקדושים. להרבות הבלטת האור האלהי בעולם. ואין גילוי אור אחד עומד בלא חבירו כלל. ויעש דוד שם, "ודוד עשה משפט וצדקה לכל עמו, — ויואב בן צרויה על הצבא, ולא נענש אבנר אלא מפני שעשה דמן של נערים שחוק". אבל שיצחקו הנערים לחזק כחם ורוחם. בשביל גבורת האומה בכללה. עבודת הקודש הזאת מעלה את השכינה מעלה מעלה. כעליתה ע"י שירות ותשבחות. שאמר דוד מלך ישראל בספר תהלים, אלא שע"י הכונות העליונות עולה הנשמה הפנימית. וע"י המעשים המאמצים את גוף היחידים לשם הכלל עולה הרוחניות התצונות. ושניהם כאחד משכללים את סדרי הקדושות כלם. בהבלטת אפיה של האומה בפרשה הקטנה שכל גופי תורה תלויים בה: בכל דרכיך דעהו.

ואל יפלא אם יש חסרונות במהלך החיים של העוסקים באמוץ הגופני ובכל החושים הארציים שבישראל. כי אפילו הופעת רוח הקודש צריכה ברור מתערובות צחצוחי טומאה שמתערבים בה. והיא הולכת ומטהרת. מתקדשת ומתבררת. פודה את עצמה מגלותה. עד שבאה לכלל דרך צדיקים ואור נוגה הולך ואור עד נכון היום.

ב. בית ועד לחכמים

הן לא נעלם מאתנו. שכאשר בקר האדמו"ר מגור את קוק, אז לפני שנים אחדות, הבטיח לו הרב קוק שישנה את השקפתו אשר פרסם בספרו המגואל "אורות מאופל", ס' ל"ד * , על דבר משחק כדור-רגל ונתפרסם זאת בהירחון "הדרך" הוינאי - ועתה, בשנה זו, קוראים אנו ב"דאר היום" (גליון כ"ב, יום ו', ל' תשרי התרפ"ו) כדברים האלה:

"הרב קוק הביע את הדברים הבאים: הספורט הוא דבר שבקדושה. התנועה המכבית היא אחד היסודות הכי חשובים בתנועת התחיה שלנו. בספורט יש הרבה עדינות ואצילות-נפשית. השקפתי על ההתעמלות נתפרסמה זה מכבר ולא שנית אותה. יש בה הרבה אידיאליות. עלינו להשיב לעמנו את גבורת גבורי יהודה הנחוצה לנו לבנין האומה וארצה. דעה משובשת היא הדעה המתנגדת לספורט. דעה זו אינה מתאימה לחיים ולמצאיות. הן אנו אומרים "מלך חפץ בחיים" ולכן עלינו להלחם נגד המכשולים שבדרכנו, עלינו לחזק את כחותינו ולאמצם לבנין האומה".

* זה לשונו המגואל שם: "ההתעמלות (ענין שחוק של זכרים ונקבות יחדו ביחוד שחוק הכדור-רגל) שצעירי ישראל עוסקים בה בארץ ישראל לחזק את גופם בשביל המגמה להיות בנים אמיצי כח לאומה, היא משכללת את הכח הרוחני של הצדיקים העליונים, העוסקים ביחודים של שמות הקדושים, להרבות האור האלקי בעולם. ואין גילוי אור אחד עומד בלא חברו כלל. עבודת הקודש הזאת (שחוק הכדור רגל, המשחקים בשיק בחוצות ירושלים) מעלה את השכינה מעלה מעלה, כעליתה ע"י שירות ותשבחות שאמר דוד מלך ישראל בספר תהלים" ע"כ.

ג. בית ועד לחכמים

יודע הוא האדמו"ר מגור, שקוק הוא דורס ומטיל ארס ושורף נפשות ישראל בספריו המלאים מינות והפקרות. בספריו הוא נותן יד לפושעים ולפורקים, המחללים כל קדש בפרהסיא, המכוונים לשם אליל תפארתם והפקרותם ליסוד הפצת המינות וההפקרות בנו בירושלם מרכז לכפירה, תחת המסוה של "אוניברסיטה", אשר באמת היא בנין של מסיתים (מיסיונרים). יסדו בתוכה "ספריה" של ספרים מיסיונרים ועל האוניברסיטה הזאת אמר הרב הראשי, בעת חגיגת הפתיחה: "כי מציון תצא תורה".

ד. בית ועד לחכמים

בקורו של האדמו"ר מגור אצל הרב קוק עוררה התרגשות עצומה מצד כל המפלגות החרדים בעה"ק ירושלם. ונפוצו בדפוס מחאות פומביות נגד המעשה המבהילה הזאת. המחאה היותר עזה ערך הרב הקנאי, הלוחם מלחמת ה', מו"ה מאיר העללער (סעמניצער). נותנים אנו בזה לקהל קוראינו את המחאה שנשלחה לידנו מירושלם. תדבר היא בעצמה:

"ב"ה במקום שיש חילול השם אין חולין כבוד לרב - המסביר פנים לרשע הרי זה ממרגיזי אלו אברהם - אברהם לגזרה שוה! לא לחנם הלך הזרזיר... אצל העורב... אלא מפני שהיא מינו"ת! יום ד' לסדר הבדלו מתוך העדה הזאת שנת תרפ"ו. התחלה: הכסף יענה את הכל. האחראי מאיר העללער".

הרבי מגור תבע, להחרים את הר"מ סמניצר בשביל דבריו החרפים אשר הטיח נגדו, אולם הביד"צ האשכנזי של הכולל האונגרי ובראשם כ"ק הגאון הקדוש, מרא דארעא דישראל, מרן יוסף חיים זאנענפעלד הי"ו, ברו, כי עפ"י ההלכה אין רשות לנדות בשביל זה. רבנו הרי"ח זאנענפעלד ואתו עמו הגאון המפורסם, הצדיק מו"ה אלי קלאצקין אב"ד בלובלין, הגאון המפורסם, הצדיק מו"ה משה יוסף האפפמאן מפאפא ועמהם כל חברי הבד"צ האשכנזי הלכו לבקר בהיכל כ"ק האדמו"ר מגור ולא אבה לתת לדרוך את סף ביתו.

ה. אורות התחיה | פרק מ"ג

הנפש של פושעי ישראל שבעקבתא דמשיחא. אותם שהם מתחברים באהבה אל עניני כלל ישראל, לארץ־ישראל ולתחית האומה, היא יותר מתוקנת מהנפש של שלמי אמוני ישראל, שאין להם זה היתרון של ההרגשה העצמית לטובת הכלל ובנין האומה והארץ. אבל הרוח הוא מתוקן הרבה יותר אצל יראי ד' ושומרי תורה ומצות. אע"פ שההרגשה העצמית וההתעוררות של כח פעולה בעניני כלל ישראל אינן עדיין אמיצות אצלם. כמו מה שהן אצל אלה שרוח עויעים אשר בתוכם מעכר את לבם, עד כדי להתקשר בדעות זרות ובמעשים המטמאים את הגוף ומונעים אור הרוח מלהתקן, וממילא סובלת גם הנפש מפגמיהם.

1. עוד מובא: "האדמו"ר מסוקולוב, והאדמו"ר מגור וגיטו ר' חנוך צבי בנדין, ביקרו בא"י, והיה להם ויכוח עם הרב בענין ההתעמלות. הראה להם הרב מקור לדבריו ב"מורה נבוכים" (חי"ג פ"כה). על כך העיר האדמו"ר מגור: "גם מורה נבוכים אין אנו לומדים". (שבחי רא"י, דף ק 199)

ואלו הם דברי הרמב"ם שם:
"... כי יש שם דברים רבים הם הכרחיים או תועלתם גדולה אצל אחרים, ואצל אחרים אין להם צורך כלל, כהתעמלות הגוף לכל שינוי מינין, שהם הכרחיים להתמדת הבריאות, כפי שראוי אצל מי שיועד למלאכת הרפואה... כגון המשחק בכדור, וההאבקות ועימול הידים ועצירת הנשימה... יהיו אצל אנשים סכלים "מעשה שחוק", ואצל החכמים אינן שחוק!..." (חי"ג, פרק כה) אם כן, לא על הרב תלונתם כי אם על הרמב"ם!

2. הרב חרל"פ כתב מאמר ארוך (11 עמודים) בשם "טובים מאורות" (נדפס עם "מעייני ישועה", מהדורת תשל"ז), עיקר תמצית דבריו הוא על פי דברי חז"ל במסכת שבת דף צב.: "אין השכינה שורה אלא על חכם גיבור ועשיר ובעל קומה", פשוט המאמר הוא על "גבורה גופנית" כמו משה רבנו שבהקמת המשכן הקים קרשים בגובה עשר אמות. וכתב: "גם תנאי הגבורה אי אפשר שיחסר, כדי להכשיר את גופנו הנדא והחלוש שישוב לאיתנותו, והיות גבור ורענן ודי אמיץ (כדי) לקבל את רוח הקודש ולא להתבטל ולהתארס, ולשחררו מקללת התוכחה שנתקיימה בגלות "ונתן ה' לך שם לב רגז... (דברים כח, סה)..." ועל כך אנו רשאים להבין ממה שהוא בחוץ (פעילות גופנית של הצעירים) את המגמה שבהחזק הפנימי של התעמולה (התעמלות) להעמיד בני אמיצים לאומה (כדברי הרא"ה שם בתחילת דבריו). שמכיון שבא גם מצד התמכרות ל"כלל ישראל", היא מסמנת לנו את עוז הגבורה, גבורת הקודש של בשר ורוח... עכ"ל, ע"ע בספרו "מעייני ישועה" דף י"ד. (וראו להפנות כאן לדברי הרא"ה אל הרב חרל"פ בנושא זה עצמו, שמידה מפני החלשת הגוף. עיין באגרות ח"א דפים עח-עט).

3. הרב צבי קפלן שליט"א, בנו של אותו צדיק וגאון הרב א. א. קפלן, מחבר "בעקבות היראה", כתב חוברת "בשיפולי גלימתר", ובה הרחיב ביאור בנושא שלנו (דפים 17-23) והוא מבאר שהרא"ה דאג מחמת תכונת הפחדנות של בני דורו, מורך רוח וסלידה מכל עוז חיים (עיין במאמר "הפחד", בסוף "אדר היקר"). כדברי הרב במקום אחר:
"הגלות לא היתה יכולה להוציא אל הפועל טפוסים שלמים, לא המון גבור, כי הלא מקול עלה נדף, מוכרח הוא להיות נרעד... כעת כבר הקיץ הקץ, ביאה שלישיית החלה..." (אורות, דף עג).

וכך לשון הרב קפלן:

"יותר מדי נודהו בתקופה האחרונה בתודעתם של בני אדם: דתיות עם חולשה. בדרגא נמוכה מזהים את הדתיות עם חולשת הגוף, וקצת למעלה מזה, עם חולשת הרוח, עם אי ההעזה הנפשית המחשבתית. הדתיות מצטיירת בעיני רבים כענינים של חלושי אופי, שאינם יכולים לסמוך על עצמם, והם זקוקים להתרפקות על מי שלמעלה מהם. ורבים גם (אלו) המטיפים לדתיות, המבססים אותה על חולשת האדם, הבאים להראות לאדם מה דל הוא, מה אפס הוא ואין הוא, ומה טועה ומשלה הוא את עצמו בשוא כשהוא סומך על כחו ובטחו בגבורתו..." (שם דף 22). עיין שם ביאוריו, אשר באמת דברי הרא"ה מיוסדים על קדושת א"י, קדושה שבטבע, ולא קדושה שמתנגדת לטבע, שהיא בחז"ל. (אורות, דף עז).

ישיבת כרם ביבנה

המטרה: לפתח בארצנו אלימנט של פועלים פלחים בריאים בגופם וברוחם.

האמצעים: להנהיג בין החברים התעמלות, וללמד אותם לאחוז בנשק, למען פתח בהם את הרגש והכשרון של הגנה עצמית. (הפועה"צ כסלו תרס"ט)

י. ארגון השומר

האמצעים: להכין ולהכשיר במושבות והחוות את התנאים הדרושים להתפתחות אלימנט שכזה, ע"י רכישת מכשירי התעמלות, לימוד הרכיבה על סוס, לימוד התעמלות והשתמשות בנשק. (פסח תרס"ט)

יא. עין חרוד

1. הקיבוץ דואג לכשרון ויכולת התעמלות עצמית של כל החברים והחברות

תקנות ביחס ההסתדרות: "הקיבוץ נמצא ברשות ההסתדרות ובמשמעת מוסדותיה המרכזיים, לעבודה ולהתעמלות" (תרפ"ד)

2. מתוך הערכת המצב בארץ, ולקראת מפעלי התישבות וכיבוש, מטילה המועצה על מזכירות הקיבוץ להגביר בתוך מסגרת ההסתדרות ובקשר עם המוסדות המתאימים, את ארגון יכול התעמלות של החברים והחברות בקיבוץ.

יב. הקיבוץ המאוחד

הקיבוץ הנו חלק להסתדרות הכללית של העובדים העברים בא"י, ונמצא לרשותה ולמשמעת מוסדותיה המוסמכים לעבודה, להתישבות ולהגנה. (תרפ"ז)

"ע"י כך תאפשרו גם להמון ולנוער החרדי (כלומר ילדי הת"ת – המערכת) לטפל בגופם להבראת העם הכללית (במלים אחרות, להשתתף במשחק כדור הרגל – המערכת) האם לא די לו לרב הזה במה שהוא מבכר את החנוך המזרחי על פני החנוך הישן ומשתתף תמיד בהבחינות ומסייע להם, אלא שהוא רוצה עוד לסחוב את בנינו ובנותינו אל הספורט ואל הפריצות של כדור הרגל, להוציא את הילדים מבית חיהם, אשר אנו שומרים עליהם כבבת עינינו שלא יתערבו בגייים ולא ילמדו ממעשיהם; לנתק אותם מעל הגמרא ולהולכם לעברי פי פחת אל הספורט ואל כדור הרגל. על דבר האחרון זה מוכרחים אנו לומר בפה מלא להרב הזה: לא ולא! בנינו לא נתן לך, הדבר הזה ממך והלאה, אנו נוסיף להגן בחרף נפש על נשמות ילדינו ולא נתן להם לתעות בהבלי שוא, בשיטת קדושת הספורט וכדומה. טועה הוא הרב בכלל אם חושב הוא שיש לו איזה השפעה על הנוער החרדי באופן ישר. הנוער החרדי אינו נשמע לו, ומכל שכן שאבות הנוער החרדי אינם זקוקים לו. אבל יראה נא העולם כולו את רצונו של הרב הזה, מה הוא רוצה לעשות מירושלם ועד אנה רוצה הוא להוליך את ילדי עה"ק. יראו נא חרדי העולם, את הסכנה הנשקפה לעתיד עה"ק משיטת-תיו של רב זה, אולי יחוסו חרדי העולם על עיר הקדש אולי ירחמו.³ (קול ישראל. תרפ"ז ז' מרחשון, גל' ג' 1)

יד.

אריה פיאלקוב, עורך ספר דברים, מאת יצחק טבנקין, מביא את התקנות הנ"ל בנספחות, ומפרש: "התעמלות" – הוא שם סתר ל"הגנה". (יצחק טבנקין, דברים, כרך, א, 489). הסופר אורי ברנר, בספרו: הקיבוץ המאוחד בהגנה, 1923–1939, מצטט את המשפט הנ"ל, בסעיף תקנות ביחס ההסתדרות, ומפרש: "התעמלות" – שם הסוואה לפעילות הגנתית בלתי לגלית שהיה מקובל אז. (אורי ברנר, הקיבוץ המאוחד בהגנה 1923–1939, 9).

ביה, ט"ז פניא תרע"ג

לכבוד הועד הנכבד ברחובות ת"ו, שלו' וברכה.

ועד נכבד, ממעמקי לבבי אדבר דברי אלה. ע"ד השמירה. הנה לא נכחד ככבוד הועד, שהנני מחויק בעיקר המגמה של שמירה עברית, ושאלת התרבות הפועלים מאחבי באה"ק היא תמיד מעסקת אותי באהבה, אבל חלילה חולין היא לנו שיחד עם השמירה העברית נעשה חילול שבתות וימים טובים לדבר של הפקר. ע"כ הנני דורש מכבוד הועד, שיתאמץ נא בכל עז שלא תהי' שום הדרכה של חילול שבת ויר"ט בהשמירה, ויעמידו את השמירה באופן כזה שלא תעשה על ידה שום העברת הדת, חלילה, רק בפרטים היוצאים מן הכלל כמו ח"ו במקרה של התנסלות מצד הגויים, שאו ישנם דרכי היתר הררי הם ככל השאלות שבדין תה"ק. אבל לעשות למדה קבועה לחלל את שוי"ט בעיירותינו שבא"י בזמנים של שקט, חלילה לא תהא כזאת בישראל. וצור ישראל ישמור את עמו ואת נחלתו, ויפרס עליהם את סוכת שלומו, וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עלינו ויראו ממנו. בתקותי שכבוד הועד יתקן את הדבר בתכלית השלימות, כראוי לעדה קדושה ואשר באה"ק ביחוד, הנני חותם בברכה ורגשי כבוד נעלים.

ה"ק אברהם יצחק ה"ק

טז. אגרות הראי"ה | תקי"ז

ביה, עה"ק יפו ת"ו, ב' דר"ח אדר ב' תרע"ג.

יד"ן הרחיג כ"י סו"ה בניציון עוזיאל שליט"א ח"ב פשה"ק ת"ו ואגפ"י שלו.

חביבי,

קצת בא אלי איש בר-סמכא, הגיד לי בבירור, שהערכים פה חושבים להתנפל ח"ו על אחי"י, ושהנוצרים, וגם הממשלה המקומית, תומכים בהם בחשאי. מובן שעלינו לעמוד בעזיה על נפש עמנו, ולדעת ולחקור שורש דבר. כמובן הנה יד ע"ם כת"ר לכל שימוש קטן וגדול הנדרש לזה, ואולי ימחול כ"ת לסור אלינו, ונדבר בפרטיות בישוב הדעת, בנידון זה, ואם אי-אפשר לו לבא, אבא אליו במוקדם שיהי' בידי. למעיה להשליך כל העסקים ולעסוק רק בזה גם במקום ספק רחוק מאד. ושומר ישראל לא ינום ולא ישן, וכימי עולם יגונן עליהם כצפרים עפות. ידידו, מצפה לחשועת ד' על עם קדשו.

ה"ק אברהם יצחק הכהן קוק